

Hungarian hub
against disinformation
LAKMUSZ-HDMO

Létezik-e objektív valóság/újságírás? Tényrelativizmus a politikai közbeszédben

Surányi Ráchel

2023. december

POLITICAL CAPITAL
POLICY RESEARCH & CONSULTING INSTITUTE

Létezik-e objektív valóság/újságírás? Tényrelativizmus a politikai közbeszédben

---

A tanulmány a HDMO (Hungarian Digital Media Observatory, azaz a Magyar Digitális Média Obszervatórium) nevű projekt keretében készült. A 30 hónapos projekt keretében a Political Capital és a Mérték Médiaelemző Műhely kutatói a dezinformációk terjedését és az ellene hozott intézkedések hatékonyságát vizsgálják, a francia AFP hírügynökség és a Lakmusz újságírói tényellenőrző munkát folytatnak, az Idea Alapítvány munkatársai a tudatos médiafogyasztással kapcsolatos tréningeket tartanak, a HDMO digitális infrastruktúráját pedig az Epresspack biztosítja. A projekt, az első fázishoz hasonlóan, az Európai Bizottság társfinanszírozásában működik. A HDMO-t alkotó konzorciumot nyílt pályázaton választotta ki az Európai Bizottság, amely minden tevékenységében teljes függetlenséget élvez.

A projekt az Európai Unió finanszírozásával valósul meg. A projekt során kifejtett nézetek és vélemények azonban kizárólag a szerző(k) sajátjai, és nem feltétlenül tükrözik az Európai Unió vagy az Európai Egészségügyi és Digitális Végrehajtó Ügynökség véleményét. Ezekért sem az Európai Unió, sem a támogatást nyújtó szerv nem tehető felelőssé.

**Co-funded by
the European Union**

Tartalom

Vezetői összefoglaló	4
Rövid eszmetörténeti háttér	5
A posztmodernizmus mint az igazság utáni korszak előfutára	5
Az igazság utáni világ, álhírek és a közösségi média	6
A magyarországi kontextus	8
Kutatásmódszertan és a kutatási kérdés	9
Tényrelativizmus a társadalmi közbeszédben	10
A „független-objektív” újságírásról a kormányzati irányítású médiában.....	10
Tényrelativizmus a baloldalon.....	15

Vezetői összefoglaló

A modern (dez)információs környezet természete, hogy elbizonytalanítja a befogadót, miközben kételyt ébreszt az objektív tények létezésével kapcsolatban. Ez a fajta kétely az álhírekben és összeesküvés-elméletekben való hit melegágya, és már kitapinthatóan jelen van mind a hazai online és offline közbeszédben, mind a közvéleményben. Tanulmányunkban ezt az összetett jelenséget nevezzük **tényrelativizmusnak**.

A politikai közbeszédben mind a kormánypárti, mind a kormánykritikus oldalon jelen van a tényekkel és az objektivitással kapcsolatos szkepszis, de különböző formákban. A kormány által irányított médiumokban inkább a „független-objektív sajtó” kritikája kerül a központba, a független és kormánykritikus sajtóban pedig egyfajta rendszerkritikus beszédmód ütötte fel a fejét, amely az objektivitás monopóliumával megy szembe, a tudományos és közéleti tekintélyek kritikátlan elfogadása ellen érvelve.

Vannak ugyanakkor közös elemek a bal-és jobboldali tényrelativizmusban: az egyik közös pont a nyugati és az euroatlanti hegemonia kritikája, a másik a tényellenőrzéssel és a tényellenőrökkel szembeni szkepszis.¹

A konkrét főbb narratívák a kormányzati irányítású médiában:

1. **A sajtó nem lehet független.**
2. **A baloldal dominálja a sajtót**, ezért a jobboldalnak vissza kell szereznie a hatalmat.
3. A független-objektív sajtó **felsőbbrendűnek tartja magát**.
4. A kormányzati irányítású sajtó gyakori toposza továbbá, hogy maguk helyett inkább a sokszínű és széttartó független sajtót látatják **politikai aktivistaként**.

Ezzel szemben a baloldali főbb narratívák az alábbiak:

1. **Nem létezik objektív valóság** abban az értelemben, ahogy a pozitivistá tudomány feltételezi. Ez a klasszikusan és radikálisabban posztmodern gondolat szorosan összefügg a „bezzegnyugat” és a tudomány kritikával.
2. Egy másik típusú érvelés, miszerint a kritika viszi előre a társadalmat és a tudást, tehát soha **semmit nem kell objektívnek venni**.

Emlékeztetőül [előző tanulmányunkból](#), melyben a tényrelativizmust a közvéleményben vizsgáltuk:

A magyar társadalomban a tényrelativizmus viszonylag elterjedt. A hazai válaszadók 67 százaléka teljesen vagy részben egyetértett azzal a kijelentéssel, hogy „Sok dolog, amire tényként hivatkoznak a sajtóban, valójában csak egy vélemény”, 76 százalék pedig azzal, hogy „Nem lehetünk biztosak abban, hogy amit tényként közölnek, az igaz is”.

A tényrelativizmus egy társadalmi-politikai törésvonalakon átívelő, általános jelenség, nem függetlenül az egymást követő, az információs bizonytalanságot erősítő válságoktól (Covid-járvány, ukrajnai orosz invázió, az izraeli-Hamász háború), az egyre erősödő politikai megosztottságtól, illetve a kormányzati kampánynarratívák által dominált, propagandisztikus médiakörnyezettől.

---

¹ A Political Capital Institute a tényellenőrzéssel is foglalkozó HDMO network tagjaként a tényellenőrzést szükséges, és a közbeszéd minőségét javítani képes eszköznek tartja – hozzátéve, hogy a tényellenőrzéssel kapcsolatos sok technikai-módszertani vita indokolt, hasznos és szükséges. A tényellenőrzés hasznát – bizonyos információs körülmények között – empirikus vizsgálatok is alátámasztják, lásd például: <https://link.springer.com/article/10.1007/s11109-019-09533-0>

Rövid eszmetörténeti háttér

Egy olyan korban, amelyet a példátlan technológiai fejlődés és az információáradat jellemez, a valóság és a fikció közötti határok egyre inkább elmosódnak. Az alábbi szakirodalmi áttekintés ennek a jelenségnek a fogalmi alapjait igyekszik röviden megvilágítani, különböző filozófiai és társadalomtudományi munkákból merítve, kitérve arra is, hogy a „posztmodern” vagy éppen a „dekonstruktivista” jelzővel illelhető szerzők gondolatai hogyan alakították át az igazságról, a valóságról és a tudásról alkotott közfelfogást, illetve kommunikációs gyakorlatokat egy gyorsan változó társadalmi-kulturális környezetben.

A posztmodernizmus mint az igazság utáni korszak előfutára

A posztmodernizmus mint a XX. század közepén kibontakozó heterogén filozófiai mozgalom, megkérdőjelezte az igazság, az objektivitás és a valóság hagyományos fogalmainak korábbi értelmezését. Az irányzat egyik kulcsgondolata, hogy a kijelentések nem értelmezhetők önmagukban, csak a kontextus, és azon belül is a közlő hatalmi-ideológiai pozíciójának és érdekeinek ismeretében. Olyan tudósok, mint Jean-François Lyotard² és Jean Baudrillard³ azt állították, hogy a narratívák és a metanarratívák, amelyek korábban történelmileg keretet adtak a világ megértéséhez, nem a világ megértésének egyetlen lehetséges módjai.

Az egyik legjelentősebb filozófus, Michel Foucault – bár ő magát nem azonosította a posztmodernizmussal – különösen a tudással, a hatalommal és az igazság természetével kapcsolatos kritikái is jelentős szerepet játszottak a posztmodern diskurzus alakításában. A hatalom és a tudás kölcsönhatásának elemzése kapcsán például megkérdőjelezte az objektív igazság hagyományos felfogását, és rávilágított arra, hogy a tudást hogyan alakítják a hatalmi dinamikák. Azt állította, hogy a tudás nem a valóság semleges tükörképe, hanem azt társadalmi, történelmi és kulturális erők befolyásolják. Ez a nézőpont összhangban van a narratívák posztmodern kritikájával és azzal az elképzeléssel, hogy az igazság felfogása, a tények értelmezése nem abszolút és időtlen, hanem relatív, esetleges és kontextusfüggő.

Az aktuális hatalmi viszonyok függvényében a tudás bizonyos formái kiváltságosak és megerősítettek, míg mások háttérbe szorulnak vagy elnyomott, periférikus státuszban vannak. A tudástermelést irányító intézmények, mint például az akadémiai szféra, a média, a szakmai műhelyek és intézmények, kulcsszerepet játszanak az igazság ezen rendszereinek kialakításában és fenntartásában. Az „igazság rezsimjének” Foucault-i koncepciója⁴ szorosan kapcsolódik az objektív igazság hagyományos fogalmainak és a tudásintézmények tekintélyének szélesebb körű kritikájához. Azt állította, hogy az „igazságrezsimekben” az elit tudást termelő és definiáló szereplői önkényesen, a domináns hatalmi érdekek és struktúrák mentén nyilvánítanak valamit igaznak vagy éppen hamisnak. Ez a gondolat is az igazság értelmezésének kontextuális, státuszviszonyok által determinált jellegét hangsúlyozza ki.

A radikálisan szubjektivista posztmodern filozófiai felfogást nevezi Åsa Wikforss svéd filozófus⁵ – nem előzmények nélkül – „tényrelativizmusnak”. A tények létezésével kapcsolatos relativista álláspontot korunk jellegzetes, az álhírek és „alternatív tények” terjedése szempontjából

---

² Lyotard, Jean Francois (1984). *The postmodern condition: A Report on Knowledge*. Minneapolis: University of Minnesota.

³ Baudrillard, Jean (1994). *Simulacra and simulation*. University of Michigan Press

⁴ Foucault, Michel and C. Gordon (1980). *Power/Knowledge: Selected Interviews and Other Writings, 1972/1977*, Brighton: Harvester Press.

⁵ Wikforss, Åsa. (2022). *Alternatív Tények*. Gondolat, Budapest.

kiemelkedő jelentőségű trendjeként azonosítja. Korábban idézett empirikus vizsgálataink is arra utalnak, hogy a tényrelativizmus az álhírekben, összeesküvés-elméletekben való hiedelmek virágzásának melegágya.

Az igazság utáni világ, álhírek és a közösségi média

2016-ban a *post-truth* (igazság utáni) kifejezést az Oxford Szótár az év szavának minősítette. Jelentését így definiálták: „*olyan körülményekkel kapcsolatos vagy olyan körülményeket jelöl, amelyekben az objektív tények kevésbé befolyásolják a közvélemény alakítását, mint az érzelmeire és a személyes meggyőződésre való hivatkozás*”.

Az igazság utáni korszak, amelyben az érzelmeik és hiedelmek dominálnak a tényszerűséggel szemben, a posztmodernizmus objektív valósággal szembeni kihívásának logikus folytatása. A *post-truth*-logika az igazságot gyakran alárendeli olyan narratíváknak, amelyek az egyének érzelmeire és előítéleteire rezonálnak, függetlenül a tényszerűségtől. Peter Pomerantsev rámutat, hogy manapság a percepció nagyobb befolyással bír, mint maga a valóság, rávilágítva ezzel a médiamanipuláció, a politikai propaganda és a dezinformáció fegyverként való felhasználásának veszélyére. A szerző a *Semmi nem igaz, bármi lehetséges* című művében, illetve Michael Weisszel közösen jegyzett tanulmányában⁶ rámutat arra, hogy az információ manipulációja hogyan homályosítja el a tény és a fikció közötti határokat, hogyan vetíti előre az igazság utáni korszakot. Ez az Oroszország határain messze túlnyúló jelenség nemcsak a közbeszédet és a politikai folyamatokat érinti, hanem a bizalom és a közös megértés alapjait is.

2016-ban két olyan eseménynek is szemtanúi lehettünk, amelyek mérföldkönek tekinthetők a témában. Az egyik az amerikai elnökválasztás, a másik pedig az Egyesült Királyság kilépése az Európai Unióból. Ezeket az eseményeket, vagyis Donald Trump hatalomra kerülését és a Brexitet megelőző népszavazás eredményét jelentős részben az álhírek vagy félrevezető hírek tömeges (és mesterséges) megszorodásának és a közösségi médián való terjedésének tulajdoníthatjuk.⁷ Az igazság utáni világ a nyilvános kommunikáció liberális, demokratikus rendszerének hanyatlását/válságát jelzi előre, hiszen szinte közhelynek számít már, hogy egy jól működő demokráciának fontos pillére a jól informált nyilvánosság.⁸ Jürgen Habermas 2006-ban ezt így vetítette előre: „az igazság utáni demokrácia [...] már nem demokrácia”.⁹

Az újságírás szerepe és helye jelentősen megváltozott az elmúlt időszakban, és egyre kevésbé működik „ötletek szabadpiacaként”¹⁰. A „liberális igazság rezsimjéből” való kiábrándulást többek

---

⁶ Pomerantsev, P., & Weiss, M. (2014). *The menace of unreality: How the Kremlin weaponizes information, culture and money*. Interpreter

⁷ Allcott, Hunt, and Matthew Gentzkow. (2017). "Social media and fake news in the 2016 election." *Journal of economic perspectives*, (31)2: 211-236.

Farkas, Johan, and Jannick Schou. (2019). *Post-truth, fake news and democracy: Mapping the politics of falsehood*. Routledge

Bastos, Marco, and Johan Farkas. (2019). "“Donald Trump is my President!”: the internet research agency propaganda machine." *Social Media+ Society* (5)3 <https://doi.org/10.1177/2056305119865466>

⁸ Kuklinski, James H., et al. (2000). Misinformation and the currency of democratic citizenship. *Journal of Politics*, 62, 790–816.

⁹ Habermas, Jürgen (2006). Religion in the public sphere. *European Journal of Philosophy*, 14(1), 1–25. doi:10.1111/j.1468-0378.2006.00241.x; 18.o.

¹⁰ Nerone, John C. (1995). *Last Rights: Revisiting Four Theories of the Press*. Chicago: University of Illinois Press, 43.o.

között az is okozta, hogy a média befolyásos tulajdonosai a saját érdekeik érvényesítésére fordították lapjukat.¹¹

Colin Wright szerint az igazság utáni világ nem azt jelenti, hogy nem létezik igazság, hanem azt, hogy az igazság keresésének helyére az igazság gyártása lépett, nem mellesleg az igazság fogalma is jelentősen megváltozott. Olyan mértékben esett vissza a közintézményekbe vetett bizalom, hogy egyre általánosabbá válik a „mindenki hazudik” attitűdje, konklúzióként pedig mindenki azt a narratívát fogadja el, amely a leginkább megfelel a világképének.¹²

Pomerantsev szerint az újdonság nem abban rejlik, hogy a politikusok (is) hazudnak, hanem abban, hogy nem is érdekli őket, ha nem mondanak igazat – és ez ráadásul a központi eleme lett a viselkedésüknek („The great fuck-off to facts” – ahogy ő hívja ezt a jelenséget¹³). Ha az emberek túl sok félrevezető információnak vannak kitéve, hajlamosak lesznek kevésbé hinni a tényeknek,¹⁴ és inkább elhiszik az „alternatív tényeket”.

Mindez azonban nem jelenti azt, hogy az újságíróknak ne kellene az objektivitásra törekedniük – még akkor sem, ha sok a hátráltató tényező.¹⁵ Ahogy Bajomi-Lázár Péter írja, „gyengéi ellenére az újságírási paradigmák közül még mindig az objektivitás-doktrínát követő sajtó a legmegfelelőbb eszköze a valóság megismerésének, és így elengedhetetlen előfeltétele annak, hogy az állam polgárai részt vegyenek a politikai döntések meghozatalában”. Továbbá, ahelyett, hogy az objektív újságírást elvetnénk mint kitűzött célt, az objektivitás módszertanát kellene továbbfejleszteni.

Andrey Mir *Poszt-újságírás és az újságok halála. A média Trump után: a düh és a polarizáció termelése* című könyvében arról ír, hogy az újságírás megszűnt létezni, és helyébe a poszt-újságírás lépett: túl sok a véleménycikk (hiszen ezeket olcsó előállítani), és ez az aktivizmus felé viszi a szakmát, ami tovább növeli a polarizációt. „A klasszikus újságírás objektív próbált lenni, és olyannak bemutatni a világot, amilyen. A poszt-újságírás viszont irányt mutat, és olyan világot mutat be, amelyet szeretne.” – írja Mir.¹⁶

---

¹¹ Ward, Stephen J. A. (2011). *Ethics and the Media: An Introduction*. Cambridge: Cambridge University Press.

¹² Wight, Colin. "Post-truth, postmodernism and alternative facts." *New Perspectives* 26.3 (2018): 27.o..

¹³ Már Hannah Arendt (1967) is különbséget tett a modern kor előtti és a modern kori politikai hazugságok között – igaz, ő a totalitáriánus rendszereket vizsgálta, ma pedig már a liberális demokráciákban is előfordulnak.

¹⁴ McCright, Aaron, et al. (2016). Examining the effectiveness of climate change frames in the face of a climate change denial counter-frame. *Topics in Cognitive Science*, 8, 76–97.
<http://dx.doi.org/10.1111/tops.12171>

van der Linden, S., Leiserowitz, A., Rosenthal, S., & Maibach, E. (2017). Inoculating the public against misinformation about climate change. *Global Challenges*, 1, 1600008. <http://dx.doi.org/10.1002/gch2.201600008>

¹⁵ Ezekről részletesebben ld. Bajomi-Lázár Péter, 2003:

https://mediakutato.hu/cikk/2003_02_nyar/02_objektivitas_doktrina

¹⁶ „Az újságírásnak kedvező viszonyok eltűnőben vannak” (444.hu)

A magyarországi kontextus

Közismert, hogy Magyarországot erős politikai polarizáció jellemzi¹⁷, a kormánypárti és a kormányoldallal nem szimpatizálók már-már párhuzamos valóságban élnek. Ez nem független a médiába vetett alacsony bizalomtól: Bajomi-Lázár és Horváth (2023) kutatása szerint a magyarok 27 százaléka bíz a médiában, míg 44 százalék köti a médiumokat pártokhoz.¹⁸

Ahogy Amerikában¹⁹, úgy Magyarországon is túlsúlyban van a jobboldali médiumok felelőssége a félrevezető és hamis információk terjesztésében. Komoly különbséget láthatunk például a valótlan állítások miatt elvesztett sajtóperek számában: 2017 és 2021 között a kormányt támogató közel 400, míg a kormányt bíráló médiumok csupán 40 sajtó-helyreigazítási pert vesztek.²⁰

Ettől még mindkét „oldal” egyformán vádolja a másikat álhírek vagy félrevezető hírek terjesztésével, „propagandasajtónak” bélyegezve egymást. Ez nincs máshogy a pártos hírfogyasztók között sem, akik – a Mérték kutatásai szerint²¹ – jellemzően azon médiumokat tartják a legkevésbé megbízhatónak, amelyet a másik oldal a leghitelesebbnek tart.

A magyar média speciális/aszimmetrikus helyzetéből fakadóan a „kormányközeli” médiumoknak nagyobb az elérése, mint a kormánytól független médiumoknak²², és mára hasonló (vagy legfeljebb kiegyenlített) a helyzet a közösségi médiában is, amiben a Megafon működésének jelentős szerepe van.²³ A Mérték és a Medián közös hírfogyasztási kutatásából az is kiderül, hogy bár léteznek buborékok (vagyis a kormánypártiak inkább a kormányközeli, az ellenzékiek pedig inkább a független sajtót olvassák), jelentős a „keresztbefogyasztás” is: a hírfogyasztók 41 százaléka tájékozódik olyan forrásból is, amelyet ő nem tart hitelesnek.²⁴

Magyarországon az igazság utániság „felülről lefelé” logikát követ, hiszen a kormányzati irányítású nyilvánosságon keresztül a kormányzat nemcsak tematizálja a közvéleményt, de erős hatást gyakorol az attitűdökre is, a tudatos félreinformálás és a karaktergyilkosságok által.²⁵

---

¹⁷ Patkós, Veronika (2016): Measuring country-level partisanship with ESS data – a new approach, https://www.europeansocialsurvey.org/docs/about/conference/PATKOS_Measuring-country-level-partisanship.pdf

¹⁸ Horváth, Kata & Bajomi-Lázár, Péter (2023). Két médiarendszer Magyarországon – az álhírekről szóló újságírói diskurzusok tükrében. <https://www.lakmusz.hu/ket-mediarendszer-magyarorszagon-az-alhitekrol-szolo-ujsgairoi-diskurzusok-tukreben/>

¹⁹ Benkler, Yochai, Robert Faris & Hal Roberts. (2018). Network propaganda. Manipulation, disinformation, and radicalization in American politics. Oxford: Oxford University Press.

Bennett, W. L., & Livingston, S. (2018). The disinformation order: Disruptive communication and the decline of democratic institutions. *European Journal of Communication*, 33(2), 122–139.

²⁰ [Közel 400 pert veszített 5 év alatt a Fidesz-barát média, ebből 103-at az Origo bukott | atlatszo.hu](#)

²¹ Mérték, 2023: 18.o.

²² CMPF, 2023: <https://cadmus.eui.eu/handle/1814/75725> ;

Mérték Médiaelemző Műhely, 2019: Mindent beborít a Fidesz közeli média.

<https://mertek.eu/2019/04/25/mindent-beborit-a-fidesz-kozeli-media/> ;

Mérték Médiaelemző Műhely, 2020: [Mérték's estimates](#) ;

RSF, 2023: <https://rsf.org/en/country/hungary>

²³ Bene-Farkas, 2022. Ki mint vet, úgy arat. Századvég. 2:2.

<http://real.mtak.hu/148356/1/Kimintvetugyarat2022.pdf>

²⁴ Mérték, 2023: 19.o.

²⁵ Etl, A. (2018). Post-Truth as a Governmental Practice—Applying post-truth as an alternative epistemology in Hungary. *The Copernicus Journal of Political Studies*, (2), 13-28.

<https://apcz.umk.pl/CJPS/article/view/CJPS.2018.008>

Kutatásmódszertan és a kutatási kérdés

Ebben a tanulmányban arra a kérdésre keressük a választ, hogy a tényrelativizmus jelensége hogyan jelenik meg a hazai közbeszédben. Azaz, hogy milyen narratívák kerülnek elő a jobb- és a baloldalon, amelyek a tények hagyományos, konszenzuálisan elfogadott értelmezését megkérdőjelezzik.

Ahhoz, hogy a narratívákat azonosítani, a szövegeket mélyebben elemezni tudjuk, médiaelemzést végeztünk. Ennek során nem törekedtünk teljességre, inkább egy első, tentatív jellegű vizsgálat volt a célunk. Ehhez első lépésként egy social listening eszközt, a SentiOne-t használtuk, amelynek segítségével egy adatbázist hoztunk létre, és ezt egészítettük ki egy internetes kereséssel.²⁶

Mivel így is nagyon sok olyan cikk került az adatbázisba, amelyek nem szorosan tartoztak a kutatási kérdéshez, második lépésként az így összegyűlt cikkeket (kb. 1200) egy felügyelet nélküli gépi tanulási módszerrel, úgynevezett topikmodellezéssel témákba szedtük.²⁷ Ez után a témákon belül kiválasztottuk azokat a témákat, amelyek a legközelebb álltak a kutatási kérdésünkhöz. Három ilyen különálló, de logikailag összefüggő témát azonosítottunk: a tényrelativizmust, a „független-objektív” sajtót és a tényellenőrök kritikáját. Elemzés közben folyamatosan bővítettük a keresést az időközben felmerülő kulcsszavakkal, így kaptunk végül 326 cikket, amelyekből mindössze 86 volt számunkra releváns. Ezeknek a tartalmát elemeztük. Mivel nem a reprezentativitás volt a cél, hanem hogy megtaláljuk a legfontosabb narratívákat és állításokat, nem minden témában releváns cikk került be az adatbázisba.

Főbb kormányzati irányítású vagy kormányközeli portálok, amelyeken megjelentek az általunk felhasznált és idézett cikkek:

- Mandiner
- Origo
- Pesti Srácok
- 888 (ma már az Origo rovata)
- Hírextra
- Magyar Nemzet
- Vadhajtások
- Minden Szó

Baloldali, rendszerkritikus portálok:

- Mércé
- Azonnali (ma már nem működő oldal)

---

²⁶ Az adatbázis az alábbiak szerint állt össze: 1) Többféle (kormány által irányított és a független) online portált bevettünk a gyűjtésbe, amelyek relevánsnak tűntek az elemzés szempontjából. 2) A SentiOne-nál az időkeret maximum 3 évre nyúlik vissza, de ezt a manuális internetes kereséssel kibővítettük. 3) A keresőszavak, melyeknek segítségével a cikkeket kiválogattuk, az alábbiak voltak: tényellenőr, tényrelativizmus, objektív valóság, független-objektív (sajtó).

²⁷ Ennek az adatbázisnak a létrehozásában Mogorósi Pálma és Knap Árpád segítettek.

Tényrelativizmus a társadalmi közbeszédben

Bár a posztmodern irányzat mindkét oldalon megjelenik, az a kulturális környezet, amelynek a posztmodernizmus megágyazott, sokkal inkább kedvez a jobboldalnak – érvel Simon Schleusener.²⁸ Pomerantsev is erről ír a *This is Not Propaganda* című művében: több autoriter rezsim (Bassár el-Aszad Szíriájától Rodrigo Duterte Fülöp-szigeteki rezsimjéig) működés módján keresztül vezeti le, hogy ezek a posztmodern technikák és a valóság relativizálása ma már sokkal inkább az autoriter-jobboldali, semmint a forradalmi-rendszerkritikus-baloldali politikai erők sikerrel alkalmazott eszközei.

A hazai médiáról szóló áttekintésünkben a tényekkel szemben szkeptikus, relativista nézetek erősebb beágyazottságát találtuk a kormánypárti-jobboldali, mint a kormánykritikus, baloldali nyilvánosságban. Bár azt a posztmodern megközelítést, miszerint nincsenek objektív tények/újságírás, mindkét politikai oldalon használják, más a kiindulási alap. Ezt a kétféle megközelítést mutatjuk be az alábbiakban, egy-egy példával szemléltetve.

A „független-objektív” újságírásról a kormányzati irányítású médiában

A kormányzati irányítású médiában több olyan narratívát találtunk, amelyeknek a **független-objektív sajtó kritizálása áll a középpontjában**.

1. A sajtó nem lehet független.

a. Ennek egyik magyarázata, **hogy piaci alapú, vagyis mindenkit támogat valaki**.

Huth Gergely ennek az érvelésnek mentén a következőket kérdezte Szily Lászlótól egy vitaesten: „mitől jobb, ha egy külföldi spekuláns, például Soros pénzrel értékalapon médiumokat, mintha magyar milliárdosok teszik ugyanezt?”²⁹ Lefordítva ezt a gondolatmenetet eljutunk a szuverenitás kérdéséhez, hiszen a KESMA és az egyéb kormányközeli lapok mögött – narratívájuk szerint – legalább magyarok állnak, míg a „ballib” sajtó mögött nyugati érdekek. Más szavakkal: „a Nyugatról Kelet felé irányuló egyoldalú normaátvétel lett a globális integráció értékfeltétele”.³⁰ (Ez a gondolatmenet később még fontos lesz az elemzés szempontjából, és más kontextusban is előkerül.)

Partos Bence, a Transzparens Újságírásért Alapítvány alapítója a Bodoky Tamással, az Átlátszó főszerkesztőjével folytatott vitája során a független médiának (azon belül is a Telexnek és a Magyar Hangnak) azt róta föl, hogy azt hirdetik, az olvasókból élnek, miközben Soros is támogatja őket. „Miért írják le, hogy kizárólag a fenti bevételi forrásokból működnek, ha ez egyszerűen nem igaz?” – kérdezi³¹, majd hozzáteszi, hogy „Mi nem állítjuk, hogy politikai hatalomtól független újságírás nem létezik. Objektív nem létezik, de ez két külön kérdéskör”.

b. Egy másik – önlegitimációs – érv arra, hogy miért nem lehet független a sajtó: **az újságíró is valamilyen értéket képvisel, hiszen emberi lény, tehát mindenképpen szubjektív**.

Ezt a nézetet Bayer Zsolt, a Jótollú magyar újságíró-díj átadása kapcsán elmondottakban is osztotta: „A legnagyobb hazugság a független-objektív újságírás. Ez egy hazugság. Ez egy

---

²⁸ Schleusener, Simon. "Post-truth politics: The new right and the postmodern legacy." Ilka Brasch/Ruth Mayer (Hg.): *Modernities and Modernization in North America*. Heidelberg 2018b (2018): 353-370.

²⁹ „Diktatúrahívók” és „Soros-blogok” – összezsápolta Huth és Szily - Mandiner

³⁰ Békés Márton szavait idézve: [Mintapélda \(magyar nemzet.hu\)](http://mintapelda.magyar nemzet.hu)

³¹ [Partos Bence: „A független és objektív média ideája leáldozott” | atlatszo.hu](http://partosbence.hu)

mítosz, amit egyébként a velünk szembenálló közösség talált ki.” Majd így folytatta: „Újságot írni. Cikket írni, ráadásul véleménycikket írni vagy publicisztikát írni az eleve értékválasztás kérdése. Ott eleve eldől, hogy az ember a világról mit gondol.”³²

Itt a szerző egybemossa a véleménycikkeket a híreket közlő cikkekkel. Míg az előbbiben valóban tükröződhet az újságíró véleménye, az utóbbiban arra kell törekedniük, hogy tényszerűen közöljék a híreket.

Abból pedig, hogy az ember szükségszerűen szubjektív lény, nem következik, hogy ne volna képes bizonyos szakmai-etikai normák betartására a munkája során.

A független sajtó létezését tagadó érv azért visz leginkább félre, mert egy kalap alá veszi az egy bizonyos politikai erő érdekében revolverzó tartalomgyártást a hiteles tájékoztatásra törekvő újságírásba elkerülhetetlenül beszűrődő hibákkal és elfogultsággal.

c. Míg a független-objektív újságírók azt hazudják magukról, hogy függetlenek, a jobboldal legalább felvállalja, hogy kormánypárti/jobboldali.

Ezt a narratívát erősítve Rákay Philip például az alábbiakat mondta az Origionak: *„A rövid videókkal, az írásainkkal narratívát adunk a saját oldalunknak. Bátran vállaljuk az értékrendünket és az igazunkat, miközben nem hazudjuk magunkat 'független-objektívnek'. Igen, ki merjük mondani, hogy patrióták vagyunk és támogatjuk azt az irányt, amit Orbán Viktor képvisel.”³³*

Ez a vélemény egyre inkább teret nyer a közvéleményben is. Itt érdemes ismét idézni a Mérték-Medián-féle kutatásból: a szavazókorú népesség 21 százaléka tartja teljesen vagy inkább elfogadhatónak, ha egy újság tartalmába közvetlenül beleszólnak politikai szereplők. Ez az arány a kormánypárti szavazók körében jóval magasabb: 32 százalék. Továbbá, a teljes minta 63 százaléka szerint jellemző a közvetlen politikai befolyás. Ez az arány a kormánypártiak körében csak 41 százalék (és itt a politikai befolyás pártállása nincs megnevezve).³⁴

Gulyás Márton, egy Telexnek adott interjújában³⁵ úgy válaszolt erre, hogy szerinte a független-objektív újságírás nem egy elérendő cél, hanem egy munkaeszköz. Ennek megfelelően azt is levezette, hogy egy médium vagy újságíró nem kell, hogy eltitkolja a pártpreferenciáját, mindössze az a fontos, hogy tudjon kritikus és objektív maradni. Ő tehát nem gondolja, hogy a független médiumoknak el kellene titkolniuk a politikai affiliációjukat, de – ellentétben a kormányzati médiumokkal – fontos, hogy munkamódszereikben objektívek maradjanak.

Kétségtelen, nem lehetséges valamiféle értékmentes vákuumból megfigyelni a valóságot, így minden közéleti szereplő (nem csak a médiamunkások) megnyilvánulásait meghatározzák az értékválasztásai. Ám ez nem zárja ki a szellemi és szakmai integritás megőrzését. Jelentős különbség van a két jelenség között: a kormány által irányított média funkciója a központi hatalom üzeneteinek keresztülvitele,³⁶ a szerkesztőségek legfeljebb részleges autonómiájával, míg a kormánytól független média szereplői saját maguk döntenek el, miről és hogyan írnak, szerkesztői függetlenségüket pedig jóval kisebb mértékben korlátozzák hirdetőik, illetve adományozóik. Az

³² [Bayer Zsolt kapta a Médianézó Központ által alapított Jótollú magyar újságíró-díjat \(Videó!\) - PestiSrácok \(pestisracok.hu\)](#)

³³ [Ki merjük mondani: patrióták vagyunk és támogatjuk Orbán Viktort \(origo.hu\)](#)

³⁴ Mérték, 2023: 15-16.o.

³⁵ <https://youtu.be/6bq9T7gAb08?t=848> 2022 szeptember. 14.08-tól

³⁶ Dimenzió Média Alapítvány: Nemzeti Agymosoda – Politikai Propaganda Indikátor II. [Nemzeti Agymosoda - Politikai Propaganda Indikátor II. | Dimenzió Média Alapítvány \(dimenziomedia.hu\)](#)

értékválasztás tehát nyilvánvalóan minden szereplőt befolyásol, de az elkötelezettség minősége és a finanszírozónak való kitettség mértéke óriási eltérést mutat.

2. Ehhez szorosan kapcsolódik az az – egyértelműen téves, és már a közvéleményben sem nagyon elterjedt – legitimációs narratíva, miszerint a **baloldal dominálja a sajtót, ezért a jobboldalnak vissza kell szereznie a hatalmat.**

Ezzel szemben – a Válasz Online kutatása szerint – az országos sajtó fele már 2021-ben kormányzati irányítás alatt állt³⁷, a Reuters Intézet 2021-es Digital Report-ja szerint³⁸ pedig tovább romlott a helyzete a független médiának. A már idézett Mérték-Medián-kutatás arra is rámutat, hogy ezt a térfoglalást a közvélemény is érzékeli: a kormánypártiak 76 százaléka is úgy gondolja, hogy a Fidesznek nagyobb a befolyása a médiában.³⁹

A KESMA igazgatója ezt másképp látja: „Ez által a KESMA lett annak a szimbóluma, hogy elkezdtek a sajtóban és a médiapiacra is megroppantani azt a posztkommunista örökséget, ami itt volt velünk több mint 20 évig”. Véleménye szerint „a baloldalon nemcsak a Megafon sikerével nem tudnak mit kezdeni, hanem azzal sem, hogy a jobboldal vette ahhoz a bátorságot, hogy egy olyan fórumon, egy olyan felületen nyilvánuljon meg, amiről a baloldalon egészen idáig úgy gondolták, hogy senkinek semmi köze hozzá, mert az az övék”. Hozzátette azonban, hogy „még egyik területen sem vagyunk egyensúlyi állapotban, hiszen a baloldali tartalmak még mindig jóval több fogyasztóhoz érnek el”.⁴⁰

Habár az elérést nehéz pontosan mérni, hiszen több mutatószáma van (főleg a közösségi médiában), és van, ahol ez az adat nem publikus/megbízható, az szinte biztosan állítható, hogy a kormánypropaganda üzenetei nagyobb arányban jutnak el az egyénekhez⁴¹, mint az ellenzéké.

3. A független-objektív sajtó nemcsak dominál, de még **felsőbbrendűnek is tartja magát.**

A Híretrán (szerző nélkül) jelent meg az alábbi szöveg:

A mindennapi politikai iszapbirkózásban gyakran találkozhatunk azzal a jelenséggel, hogy a balliberális média, sajtó reprezentánsai, a neoliberais politikusok szerepléseik alkalmával akár saját magukat, akár az általuk képviselt álláspontot „függetlennek”, „elfogulatlanak” és vitán felül állóan objektívnek nyilvánítják. Erről az erkölcsi és szellemi magaslatról természetesen ezek után már könnyű mindent és mindenkit lesöprő, megfellebbezhetetlen véleményeket közölni a világ történéseiről. Ilyenkor szokták propagandistának nyilvánítani a velük szembenállókat, összeesküvés-elméletnek nyilvánítani az övéktől eltérő értelmezéseket.⁴²

Hasonló gondolat az akkori 888-on jelent meg a Telex megalakulása kapcsán Szolomayer Balázstól, az Alapjogokért Központ vezető elemzőjétől:

Az indexes felsőbbrendűség-tudat, hogy ők valakik, nem pedig csak egyszerű újságírók egy lapnál, régóta kialakulófélben lévő jelenség. Ennek talán a legszembetűnőbb

---

³⁷ [A NER már a sajtó 50 százalékát kontrollálja – itt a nagy médiatérkép – Válasz Online \(valaszonline.hu\)](#)

³⁸ [The Reuters Institute Digital News Report 2021 \(ox.ac.uk\)](#)

³⁹ Mérték, 2023: 14.o.

⁴⁰ [Ha a baloldal nyerne, visszatér a kommunista rendszer és az elnyomás, megszűnik a szólás és a gondolat szabadsága \(origo.hu\)](#)

⁴¹ Dimenzió Média Alapítvány: Nemzeti Agymosoda – Politikai Propaganda Indikátor II. [Nemzeti Agymosoda - Politikai Propaganda Indikátor II. | Dimenzió Média Alapítvány \(dimenziomedia.hu\)](#)

⁴² [Médiahisztéria az Index körül – a függetlenség kényszerképzete a balliberális gondolkodásban – Jobboldali Médiahírek \(hirextra.info\)](#)

megnyilvánulásai voltak, amikor kitétték a lábukat a Nagykörúton túlra és ott rendszeresen előbb rácsodálkoztak a világra, majd búvalbélelten visszaballagtak a szerkesztőségükbe és lefitymálónan bepötyögték, hogy micsoda csodák is vannak a világon: vannak emberek, akiknek korán kell kelniük, késnek a vonatok, vannak közmunkások, akik a Fideszre szavaznak, és még a szalonspicces függetlenobjektív újságírójuknak is sorban kell állnia a KFC-ben.⁴³

Ez el is vezet a következő szintre:

- a. mivel ezek az újságírók felsőbbrendűnek tekintik magukat, **megengedhetik maguknak, hogy cenzúrázzanak másokat, ezzel akadályozva a jobboldal szólásszabadságát.**

A cenzúra alatt egyfelől a szimpla hírhamisítást, másfelől pedig a közösségi médiumok eszközeit értik. Mivel a kormányzati irányítású médiában gyakran egyenlőségjelet tesznek a közösségi médiumok és a baloldal (illetve az ellenzék és az újságírók), illetve az általuk létezőnek vélt háttérhatalom közé, ezt a három – alapvetően különböző – teret összemossák. Egy példa a közösségi média „cenzúrájára”: amikor Demeter Szilárdnak letiltotta az egyik posztját a Facebook – saját szavaival „buzizás” miatt (de – érvel Demeter – a Magyar Narancs eredeti cikkét nem tiltotta le, melyben őt „buzították le”⁴⁴), egy meglehetősen radikális párhuzamot vont: „Ezzel a Facebook politikai terepre lép: AKÁRCSAK DR. MENGELE, MEGÍTÉLI A BEVAGONÍROZOTT EMBEREKET, ÉS RÁNÉZÉSRE, ÖNKÉNYES DÖNTÉS KÖVETKEZTÉBEN EGYESEKET A GÁZKAMRÁBA KÜLD.”⁴⁵ Írásában folytatja ezt a gondolatmenetet, melyben a nagy cégek részrehajlására és profitorientáltságára próbálja felhívni a figyelmet: „A Facebook és más multik értékrelativizmusa onnan adódik, hogy mivel nagyvállalatok, ezért csak a profit érdekli őket, üzleti érdekeiknek megfelelően alakítják a regulákat.”

Egy másik hasonló eset, amikor a közösségi médiában fellelhető oldalak letiltása okozott felháborodást: a Facebook letiltotta a Pesti Srácok oldalát, melyet a Google előzött meg, amikor a reklámbevételektől fosztotta meg őket és egyéb oldalakat. Az oldal (szerző nélkül) így írt erről a „brutális cenzúráról”: „A nemzeti sajtó ellehetetlenítésének kísérleteiről, a közösségi médiaplatformok a szólásszabadság elleni merényleteiről, a cenzorok szemét szűrő kettős mércéjéről nemrég [...] írtunk”.⁴⁶

Kétségtelen, a Facebookot jogos kritikák érik a szólás- és vélemény szabadság sérelme miatt. A kormányközeli médiumokban azonban ezt összemossák a politikai-ideológiai részrehajlással, természetesen a jobboldal kárára. Jeszenszky Zsolt szavait idézve:

A balosokat, a progresszíveket, a libsiket nem szeretjük [...] Szerintük a más véleményeknek, a velük szembenálló politikai gondolkodásnak (és az ezt vallóknak) egyáltalán nem is szabadna létezniük a közéletben. Ha tehát a jobboldaliak halálát nem is kívánják, de a nyilvánosság előtti megszólalásuk lehetőségét, ennek létjogosultságát vitatják, sőt, egyenesen kikérik maguknak. Nap mint nap látjuk erre a példákat. A Facebook, a Twitter, a Google rendszeresen törli a jobboldali tartalmakat, letiltja a konzervatív oldalakat

---

⁴³ [Lesz másik, sajnos \(888.hu\)](#)

⁴⁴ Az eredeti cikkben nem szerepelt a buzi szó: [Demeter és Megadja, ez a két vidám fiú nem rest behajolni, bocsánat, lehajolni némi apróért | Magyar Narancs](#)

⁴⁵ [Demeter Szilárd: Miért kellene szabályozni a Facebookot \(origo.hu\)](#)

⁴⁶ [Felfüggesztette a Facebook a PestiSrácok.hu 11 éve működő oldalát - Panasszal éltünk a brutális cenzúra ellen - PestiSrácok \(pestisracok.hu\)](#)

és profilokat, mindenféle ködös irányelvre, illetve ezek megsértésére hivatkozva. És ugyanezt szeretnék itthon is elérni a balliberálisok, az európai értelemben vett demokraták.⁴⁷

- b. A kormányzati irányítású média értelmezésében a szólásszabadság és a cenzúra témaköréhez kapcsolódik a **tényellenőrzés**, leginkább egyfajta **gondolatrendőrségként** bemutatva azt.

Gyakran teszik fel azt a szuggesztív kérdést, hogy „a tényellenőrök ki ellenőrzi?”⁴⁸, ami magában hordozza azt a meggyőződést, hogy a tényellenőrök sem lehetnek függetlenek – hiszen a legtöbb ilyen szervezet a kigúnyolt „független-objektív” sajtóhoz, illetve nyugati szervezetekhez kötődik. Tehát: céljuk a „politikai narratíva irányítása”⁴⁹. Mások szerint pedig meg is van kötve a kezük.⁵⁰

- c. Ehhez szorosan hozzátartozik egy (elképzelt) **háttérhatalom, vagyis a baloldaliakat támogató szervezetek irányítása is**.

Ahogy Tóth Erik írja a Magyar Nemzetben:

A független sajtó mítosza 2022 februárjában végleg megdőlt. A Magyar Nemzet interjúsorozatot jelentetett meg baloldali újságírókkal és Soros-szervezetek képviselőivel. Az egyik videóban Kálmán Mátyás, a 24.hu és az Index korábbi munkatársa azt mondta, hogy a különböző NGO-k sok esetben manipulálják és megvesztegetik a Magyarországról tudósító újságírókat, akik emiatt erősen torzítva írnak a hazánkban történő eseményekről. „Nem lehet tudni, hogy az adott újságíró éppen kapott-e egy meghívást egy jó kis hotelbe, és mennyit ajánlottak neki, hogy azt írja meg, amit vissza akarnak hallani a médiából” – érzékeltette a befolyásolás módját Kálmán. Konkrét példaként a Soros György által finanszírozott Amnesty International nevű szervezetet említette azon NGO-k között, amelyek egyre nagyobb mértékben akarják ellenőrzésük alá vonni az újságírókat.⁵¹

Az ilyen típusú összeesküvés-elméletek nem újkeletűek: a Soros-féle „háttérhatalom” minden téren könnyen előhúzzható kártyaként funkcionál, mivel a kormánypropaganda évek óta építi ezt a narratívát.⁵²

4. A kormányzati irányítású sajtó gyakori toposza továbbá, hogy maguk helyett inkább a sokszínű és széttartó független sajtót látatják **politikai aktivistaként**.

„Nem beszámol az eseményekről, hanem alakítja, befolyásolja azt, felhergelt tömegek, lincshangulat, agresszióba hajló tüntetések és a nekik nem tetsző személyek lejáratása, megbélyegzése – ezek jellemzik leginkább mind a tengerentúli, mind a hazai baloldali lapokat és szerkesztőségeket”⁵³ – írja az Origo.

Ez az a politikai aktivizmus, amiről Mir is írt (ld. fentebb). Ahogy a bevezetőben volt már róla szó, az újságírás szerepe sokat változott a közelmúltban. Ezt Bajomi-Lázár Péter és Horváth Kata

---

⁴⁷ [Szabad-e a jobboldalnak tévét – vagy bármit – csinálnia? - PestiSrácok \(pestisracok.hu\)](https://pestisracok.hu/)

⁴⁸ [V4NA](#)

⁴⁹ Michael Dobbs-ot idézi a Magyar Nemzet: [A tényellenőrök célja a politikai narratíva irányítása \(magyarnemzet.hu\)](#)

⁵⁰ Ld. bővebben erről: [A Facebook-tényellenőrök csak annyira függetlenek, amennyire a nagyvállalati gazdáik engedik - Mandiner](#)

⁵¹ [Független vagy aktivista újságírás? \(magyarnemzet.hu\)](#)

⁵² Gerő et al. (2023). The impact of narratives on policy-making at the national level: the case of Hungary. Working Papers. https://www.bridges-migration.eu/wp-content/uploads/2023/11/BRIDGES-Working-Papers-22_The-impact-of-narratives-on-policy-making-at-the-national-level-Hungary.pdf

⁵³ [Így használja fel a CNN hazugságait Soros magyarországi blogja \(origo.hu\)](#)

kutatása⁵⁴ is megerősíti, amelyben újságírókat szólaltattak meg. Az egyik interjúalany az online újságírás felé való eltolódást hozta érvnek arra, hogy „sokkal szubjektívebb lett a sajtó”. Továbbá, a véleménycikkek és a tények közlése közötti határ is elmosódott – írják a szerzők az interjúk alapján. A tényújságírás dominanciája inkább a független sajtótermékekre igaz.

Bár a „pártos sajtó” felvállalása már önmagában is a szubjektivizmus nyílt felvállalása, az objektív valóság programatikus, posztmodern megkérdőjelezése nem jellemző a jobboldalon. Vannak, akik szerint nincs objektív valóság (ld. Vastag Tamás cikkét a Mandineren⁵⁵), mások inkább amellet érvelnek, hogy a „baloldali újságírás függetlenedik az objektív valóságtól” (Demeter Szilárd⁵⁶). Ez a mondat arra enged következtetni, hogy objektív valóság mégiscsak létezik, hiszen másképp nem lehetne tőle függetlenedni. Ez utóbbi gondolattal cseng egybe, hogy a kormányközeli sajtóban rendszeresen hazugsággal vádolják a kormánykritikus sajtót, amiből szintén az következik, hogy léteznek tények. Találtunk ugyanakkor olyan érvelést is, miszerint kizárólag a baloldal próbálja átvenni⁵⁷ a neomarxizmuson keresztül a posztmodern gondolkodást, mely szerint nincs objektív valóság.

A következőkben bemutatjuk, hogy milyen narratívákat találtunk a baloldali sajtóban és/vagy magukat baloldalinak valló szerzőktől.

Tényrelativizmus a baloldalon

Az előbbieket kiegészítve a baloldali / kormánykritikus / kormánytól független sajtóban az egyik metanarratíva az volt az általunk elemzett cikkekben (amelyekből jóval kevesebbet találtunk, mint a kormányközeli sajtó esetében), mely szerint **nem létezik objektív valóság abban az értelemben, ahogy a pozitivisták tudomány feltételezi.**

1. Ez a klasszikusan és radikálisabban posztmodern gondolat szorosan összefügg a **„bezzegnyugattal” és a tudomány kritikával**, amely mindig a politikának vagy a gazdasági érdekeknek van alárendelve (tehát nem lehet objektív). Ez az érvelés felerősödött a pandémia idején.

Techet Péter például ezt írja a koronavírus-járvány kapcsán 2020-ban: *„De még mielőtt elhinnénk, hogy a Bezzegnyugaton a tudomány dönt: azaz nem csúnya politikusok, hanem okos tudósok (ugyan senki által meg nem választottan) döntenek el, hogy hány hónapig kell emberek tízmillióinak lemondaniuk a legalapvetőbb alapjogaikról [...]”* Az érvelés így folytatódik:

És a végén még kiderül: ahogy nincs objektív, ideológiamentes társadalom- vagy bölcsészettudomány, nincs ilyen természettudomány se. Az ottani eredményeket is nagyban meghatározza egyrészt a kutatást finanszírozók akarata (és akkor itt gondoljunk például a gyógyszergyárakra, amelyek a termékeik reklámjaihoz szintén mindig találnak orvost, labort, kutatást, amely véletlenül az adott termék kiválóságát állapítja meg), másrészt a kutatást végzők személyes meggyőződése.⁵⁸

2. Egy másik típusú érvelés (Kardos Gábortól), miszerint a kritika viszi előre a társadalmat és a tudást, tehát soha **semmit nem kell objektívnek venni:**

---

⁵⁴ [Két médiarendszer Magyarországon - Az álhírekről szóló újságírói diskurzusok tükrében - Lakmusz](#)

⁵⁵ [Az újságíróknak is fel kell nőniük a demokráciához - Mandiner](#)

⁵⁶ [A HVG és a szakmai újságírás - Mandiner](#)

⁵⁷ [Az újságírás és a kulturális marxizmus - Mandiner](#)

⁵⁸ [Ne higgyetek a tudománynak! | Azonnali](#)

Ugye mekkora önjelölt agresszív baromság, amiben itt még mindmáig globálisan hisznek emberek milliói, amikor az újságírás és a tudomány objektivitását védelmezik? De kérdezzünk már kicsit rá, hogy végső soron mitől védjük meg magunkat? Mert nem, nem csak a fake news és a konteózás fenyegeti tudatunkat és éberségünket, hovatovább túlélésünket, hanem az objektivitás illúziója is! Hogy miért? Kultúránk legnagyobb hősei, a művészek, tudósok, gondolkodók és feltalálók kivétel nélkül olyan emberek voltak, akik soha senkinek és semminek nem hittek el semmit naivan: gondolkodás, azaz reflexív kritika és önkritika (!) nélkül. Ez vitte előre őket és a homo sapiens kollektív tudását is.⁵⁹

Ez az idézet azt a relativista gondolatot tükrözi, amit a bevezetőben hosszan kifejtettünk. A szerző itt az önreflexiót és a kritikát összemossa az objektív tények megkérdőjelezésével, a tudomány intézményes szkepszisét a laikus kételkedéssel.

A kormányzati irányítású sajtóban fellelhető narratíva itt is előkerült, **miszerint nem lehet független az újságírás – de az itt található cikkek más felütéssel íródtak.** Kapcsolódva a kritikus gondolkodáshoz, de visszatérve a már említett érveléshez, Kapelner Zsolt a következőket írja: „A mi kötelességünk annyi, hogy minden médiához – legyen szó az általunk kedvelt, az általunk ellenzett, vagy akár a semlegesnek kikiáltott médiáról – kritikusan viszonyulunk. [...] Éppen azért, mert egyetlen médiatermék sem képes egy az egyben közvetíteni az objektív valóságot [...]”⁶⁰

Ungár Péter – részben médiatulajdonosként is – szintén arról ír, hogy nem lehet független a média. Ő is mindkét fent említett érvet felhozza: „Én nem hiszek abban, hogy van független média. Nyugat-Európában is minden médiumnak van tulajdonosa, és idehaza is ez a helyzet, de nincs objektív ember, nincs objektív újságíró, mindenkinek van valamilyen irányultsága. Például a Mércé is kimondja, hogy baloldali portál.”⁶¹

És végül, a tényellenőrzéssel kapcsolatban jött elő egy, a kormányközelihez hasonló gondolatmenet, nevezetesen a **tényellenőrök kérdése.** Erről például Schiffer András⁶² nyilatkozott, összhangban azzal, ahogy a Mi Hazánk politikusai szoktak nyilatkozni:

A tényellenőrök kiskorúnak tekintenek minket, elvitatják tőlünk a mérlegelés képességét, elvitatják, hogy mi ugyanolyan jogon tudunk morális ítéleteket alkotni, mint ők, és meg akarják szabni nekünk, hogy mit gondoljunk. Ezek nem liberálisok, ezek a szabadság ellenségei, ma a tényellenőrök legalább akkora veszedelmet jelentenek a szabadságra és a demokráciára, mint a totalitárius rendszereknek a cenzorai.⁶³

Magyarországon két tényellenőrző szervezet tevékenykedik (a Lakmusz és az AFP). Mind a kettő a Nemzetközi Tényellenőrző Hálózat (IFCN) tagja, ami azt jelenti, hogy megfelelnek az IFCN etikai szabályzatainak, tehát nem önkényesen végzik a munkájukat.

Egy másik cikkben Kustán Magyari Attila, a Mércé újságírója Schiffer Andrásal értett egyet, mert szerinte „igaza volt abban – az én értelmezésem szerint –, hogy a 'tényellenőrzés' gyakran nem szolgál mást, mint a (euroatlanti) hegemonia fenntartását – a mi érdekeinkkel szemben.”⁶⁴ Majd

⁵⁹ [Miért jó, hogy a fake news kinyírja az objektivitás monopóliumát? | Azonnali](#)

⁶⁰ [Minden hír propaganda? « Mércé \(merce.hu\)](#)

⁶¹ [Ungár Péter: Az összefogás-diskurzus miatt lett kétharmad « Mércé \(merce.hu\)](#)

⁶² Schiffer András baloldali besorolása a tanulmányban a volt politikus személyes öndefinícióján alapul, az e témában (is) tett megszólalásai sok vonatkozásban egybecsengenek a hazai jobboldali szereplők pozíciójával.

⁶³ [Schiffer András: A tényellenőrök a szabadság legnagyobb ellenségei \(magyarnemzet.hu\)](#)

⁶⁴ [Miért kell a baloldalnak felvállalnia az összeesküvés-elméleteket? « Mércé \(merce.hu\)](#)

folytatja: „Schiffernek ugyanis – az én olvasatomban legalábbis – nem az volt a problémája, hogy létezik törekvés a valóság minél pontosabb megismerésére, hanem az, hogy a megmondók egyrészt az objektív igazságot hirdetik [...]”. Tehát itt is előkerülnek a „kontrollálni akarnak minket”, még hozzá Nyugatról, és „a nincs objektív igazság” narratívák.

Ebben a tanulmányban a mára egyre nagyobb teret nyerő tényrelativizmusról próbáltunk egy körképet adni, még hozzá arról, hogy milyen narratívák keringenek a közbeszédben. Míg a kormányzati irányítású médiában főleg arra teszik a hangsúlyt, hogy az általuk „függetlenobjektív médiának” nevezett sajtót kritizálják több irányból is, a baloldali/kormánykritikus sajtóban – ezt kiegészítve – az objektív valóság megkérdőjelezésével kapcsolatos narratívákat is találtunk.